

Батьківський контроль. 14 ознак, що дитина стала жертвою насильства в Мережі

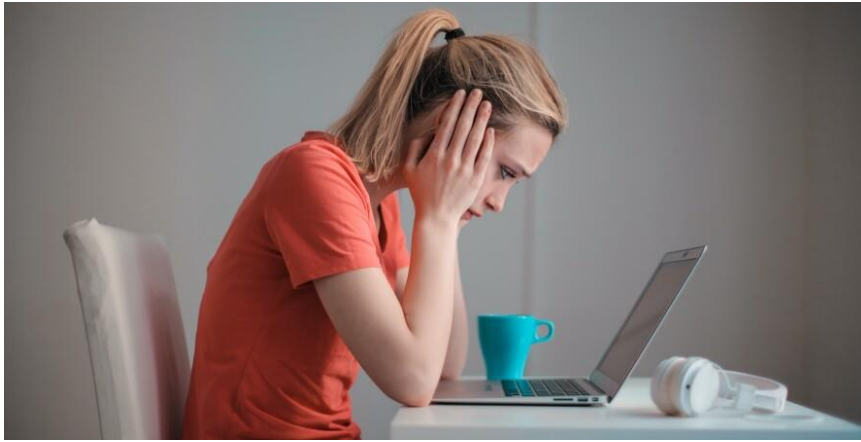

Фото: pexels.com |

Минулого року близько 50% українських підлітків стали жертвами кібербулінгу

Через карантин діти стали проводити в Мережі майже удвічі більше часу. Це означає, що підвищилися і ризики мережевого спілкування. Фокус склав інструкцію для батьків, яка допоможе відреагувати вчасно.

Скандальна історія про інстаграмний "роман" 8-річної киянки Мілани та її 13-річного "бойфренда" Павла справила у вітчизняному медіапросторі ефект бомби, що розірвалася. Фотографії та відео, що зображують дітей в абсолютно недитячих еротизованих образах, з одного боку, залучили безліч підписників, з іншого — викликали шквал громадського обурення.

Шок-контент. Навряд чи батьки 8-річної Мілани та 13-річного Павла, що використовують провокаційні матеріали для розкрутки блогів, думають про те, що такий контент привабливий для педофілів

На адресу батьків обох дійових осіб інстаграмної лавстори звучать різні закиди. Від цілком обґрунтованих звинувачень у заохоченні сексуальної об'єктивації власних дітей і безвідповідальному ставленні до їхніх інтересів до дуже спірних — у розбещенні неповнолітніх. Звинувачення у створенні і розповсюдженні порнографії стало підставою для відкриття кримінального провадження, батьків уже допитувала поліція. Мати дівчинки, Дарина, обурено відкидає всі звинувачення, називає свою дочку блогером і моделлю, а її фотографії — "модними луками". Очевидно, вона не бачить великої шкоди в еротизованому зображенні.

За останній рік в різних ситуаціях, пов'язаних з сексуальним насильством і експлуатацією, побували 25% юних українців

Випадок Мілани далеко не унікальний. Останнім часом з'явилося багато блогів, в яких батьки приміряють на своїх чад недитячі образи і сюжети. Зображення дітей у дорослому антуражі — майже безпрограшний прийом привернення уваги до візуального контенту. Природа інтересу дорослих користувачів соціальних мереж до таких зображень неоднорідна. Для когось вони виглядають просто смішно і мило, для когось — збудливо. Батьки, які використовують подібні матеріали для розкрутки монетизованих блогів, зазвичай, вважають за краще не думати про другу категорію підписників.

"Часто батьки дітей-блогерів не усвідомлюють, що це вже не розвага, а робота. Відразу виникають питання про законність використання дитячої праці, кількості робочих годин, оплату і, що, можливо, ще важливіше, тому, що якщо блог стає бізнесом для батьків, вони фактично перетворюють свою дитину в інструмент для заробляння грошей", — говорить Анастасія Дьякова, радник з питань захищеності людини в інтернеті при віце-прем'єр-міністрі — міністрі цифрової трансформації України. — Цифр, що підтверджують, що такі діти частіше піддаються насильству в Мережі, немає, але логічно припустити, що, якщо у дитини півмільйона підписників, сотні фотографій і відеороликів, на неї можуть бути підписані не тільки ровесники, а й дорослі зловмисники".

Реєстрація в більшості соціальних мереж дозволена з 13 років, в Telegram — з 16, Clubhouse — з 17 років. Не без причин. Перебування дитини в Мережі пов'язано з можливими ризиками, тому вимагає батьківського контролю. Втім, це актуально не тільки для популярних блогерів.

59% підлітків, які спілкувалися з незнайомцем у Мережі, прийняли запрошення зустрітися

Фото: pexels.com

Загроза №1

Судячи з результатів опитування майже 5 тис дітей, яке організували Proinsight Lab, офіс Уповноваженого з прав дитини та МБО "Служба порятунку дітей", за останній рік в різних ситуаціях, пов'язаних з сексуальним насильством і експлуатацією, побували 25% юних українців.

Зустріч дитини з педофілом — один з найгірших кошмарів будь-який батьків. Як правило, люди турбуються про зустріч в реальності і навіть не усвідомлюють, що з великою часткою ймовірності це знайомство відбудеться в інтернеті. Результати малайзійського дослідження за участю 3349 дітей віком 12-17 років показують, що **59% тих, хто спілкувався з незнайомцем у Мережі і був запрошений на зустріч офлайн, прийняли запрошення. Майже у третині випадків людина, що з'явилася на зустріч, виявилася дорослим, хоча в листуванні видавала себе за однолітка.** З 1005 дітей, які погодилися на зустріч офлайн, більше половини піддалися нападам різних типів.

У підлітків, які повідомили про секстинг, значно частіше, ніж у однолітків, які не стикалися з цим явищем, виявлялися ознаки тривожних розладів психіки

Заборона на самостійні реальні зустрічі з інтернет-співрозмовниками — захід необхідний, але недостатній. По-перше, дитина може і не послухатися. По-друге, якщо вона активно веде свої акаунти у соціальних мережах, по їх змісту не так складно визначити місцезнаходження, тому за бажання зловмисник знайде можливість зустрітися не домовляючись. По-третє, наївно припускати, що сексуальне переслідування, що не виходить в офлайн, не завдає дитині шкоди.

Статистика, зібрана британською організацією Internet Watch Foundation, говорить про те, що **досвідченому злочинцю достатньо 18 хвилин спілкування, щоб змусити дитину надіслати свої інтимні Селфі в соцмережі.** Надалі вони часто стають інструментом шантажу. З їх допомогою вимагають гроші або ще більш відверті фото або відео, змушують брати участь у віртуальному сексі в режимі реального часу і т. д.

"Сексуальне насильство онлайн і офлайн однаково руйнівні для психіки дитини, — каже Анастасія Дьякова. — Його ймовірні наслідки — депресія, низька самооцінка, кошмари, порушення сну, панічні атаки, нав'язливі думки, поведінкові проблеми. Найчастіше діти звинувачують себе в події і постійно бояться того, що їх інтимні фото сплинуть десь в майбутньому. У

деяких це виливається в аутоагресію аж до заподіяння собі фізичної шкоди. Наприклад, порізи або подряпини, які дитина навмисно завдала самій собі — серйозний сигнал тривоги. Помічено, що діти і підлітки, які постійно перебували в контакті з шахраями, що піддавали їх сексуальній експлуатації, могли швидко втомлюватися, часто здавалися втомленими без видимих причин".

Обманщики. Зазвичай, зловмисники видають себе за ровесників жертв заради досягнення своїх цілей

Фото: Getty Images

Інтимне листування і відправлення/отримання відвертих фото і відео називають секстингом. Серед психіатрів немає єдиної думки щодо того, чи можна вважати формою насильства секстинг, що не супроводжується вимаганням або примусом. Широко відомий підхід професора Йоркського університету Пітера Каммінга, який стверджує, що сам по собі секстинг не несе негативних наслідків для психіки дитини і може вважатися частиною природного процесу дорослішання.

Істотне уточнення: Каммінг вивчав підлітків, які вели інтимне листування між собою, а участь дорослих людей, що зазнають нездоровий інтерес до дитячого тіла, змінює ситуацію кардинально. Тут вже не залишається психіатрів, які вважають секстинг нешкідливим.

"У підлітків, які повідомили про секстинг, значно частіше, ніж у однолітків, які не стикалися з цим явищем, виявлялися ознаки тривожних розладів психіки, — зазначає Анастасія Дьякова. — У тих, хто займався секстингом сам, ці ознаки з'явилися у 57-61% випадків. Ті, хто не надсилав, але тільки отримувал інтимні повідомлення і фото, теж говорили про тривогу, а ще — про гнів та печаль".

Ефект анонімності

Статистика Internet Watch Foundation свідчить, що кожні п'ять хвилин в інтернеті з'являється фото або відео сексуального насильства над дитиною, 40% матеріалів зображують дітей у віці до 10 років. Часто злочини офлайн-насильства відбуваються після знайомства з дитиною в інтернеті.

Опубліковані влітку 2020 року результати глобального дослідження впливу

пандемії коронавірусу на дітей (David Wright. COVID-19: expectations and Effects on children online, June 2020) свідчать про те, що **в карантинний період середня тривалість часу, який дитина проводить у Мережі, збільшилася на 80%**.

Наслідки не змусили себе чекати. Стало набагато більше скарг з приводу кібербулінгу, а кількість встановлених випадків сексуальної експлуатації дітей в інтернеті і зовсім подвоїлася.

Досвідченому злочинцю достатньо 18 хвилин спілкування, щоб змусити дитину надіслати свої інтимні селфі у соцмережі

Українське законодавство передбачає покарання за булінг, тільки якщо об'єкт і суб'єкт словесної або фізичної агресії — учасники спільного освітнього процесу. Простіше кажучи, психологічне цькування дітей переслідується, тільки якщо все відбувається у межах школи або іншого навчального закладу. Тим часом Ненсі Віллард, автор книги "Кібербулінг та кіберзагроза", вважає, що наслідки цькування в Мережі можуть бути більш руйнівними, ніж знущання у школі, тому що у дітей, які зазнали кібербулінгу, немає можливості захиститися. Найчастіше вони навіть не знають, хто саме над ними знущається, їм здається, що не тільки конкретний кривдник, але взагалі всі проти них.

За даними ЮНІСЕФ, минулого року близько 50% українських підлітків стали жертвами Кібербулінгу, 75% підтвердили, що Instagram, TikTok і Snapchat — основні соціальні платформи для цькування. Кожна третя дитина прогулювала школу саме через мережевий булінг.

В кінці 2020 року популярний міжнародний ресурс Very Well у розділі про ментальне здоров'я опублікував сумну статистику. 44,8% дітей, які зіштовхнулися з насильством в Мережі, нікому про це не говорять, а з тих, хто готовий поділитися своїми неприємностями, тільки третина наважуються розповісти про це батькам або іншим дорослим родичам. Глобальна картина виглядає тривожно, а в Україні ситуація ускладнюється за рахунок низького рівня обізнаності батьків про проблему.

Рейтинг небезпечних ситуацій, з якими можуть зіткнутися діти у соцмережах

Фото: Людмила Лисак (інфографіка)

За даними дослідження, проведеного у 2019 році Міжнародним союзом електрозв'язку (ITU) та Офісом уповноваженого з прав дитини, більше 85% дорослих українців не знають, куди звертатися у випадку виникнення проблем у цифровому середовищі.

Здавалося б, державних і громадських організацій, готових допомагати в подібних ситуаціях, в країні вистачає. Є кіберполіція, телефонні та онлайн-лінії підтримки, портали, створені для протидії насильству в Мережі. Є безліч програмних продуктів з функцією батьківського контролю, які фільтрують аудіовізуальний контент і навіть перевіряють переписку на потенційно небезпечні слова і конструкції. Але жоден з цих інструментів не забезпечує стовідсоткового захисту там, де батьки не змогли встановити довірчі відносини з дитиною і дохідливо пояснити їй, чому кумедний новий знайомий з ігрової спільноти або фан-клубу улюбленого серіалу може виявитися не тим, за кого себе видає.

Батьківська інструкція

Як зрозуміти, що дитина стала жертвою насильства в Мережі і які дії можна зробити, щоб їй допомогти

Наявність одного або декількох ознак з цього списку — серйозний привід для занепокоєння. Якщо вони проявляються у фізично здорової дитини, це може означати, що вона стала жертвою насильства, але боїться чи соромиться звернутися за допомогою.

1. Дитина постійно виглядає не виспаною, може засинати на перервах або під час уроків.
2. Часто скаржиться на головний або шлунковий біль, для якого немає очевидних медичних причин.
3. Швидко набирає або так само швидко втрачає вагу.
4. Завдає собі порізи, глибокі подряпини або синці.
5. Дуже неуважна, не може зосередитися.
6. Втрачає почуття часу.
7. Через короткий час забуває власні дії або слова. Також можливі інші варіанти тимчасової "втрати пам'яті".
8. Без видимих причин здається наляканою або агресивною, проявляє нервозність після або під час використання гаджета.
9. Без логічних причин віддаляється від тих, з ким раніше дружила.
10. Уникає контактів з оточенням, не хоче брати участь у загальних розмовах, навіть якщо при ній обговорюють теми, які раніше її цікавили.
11. Прогулює школу, посилаючись на погане самопочуття.

12. Йде з дому без попередження.

13. Відповіді дитини на питання дорослих стають однотипними. Уникаючи справжнього спілкування, вона користується лише шаблонними фразами.

14. У її мові з'являються нові сленгові слова.